

La transhumància, factor de vida i desenvolupament

El passat 26 de gener, l'associació ramadera La Dula va reunir els seus animals al paratge Fuente de la Ponza, a Andilla (València). Allí, en una de les jornades de la seua particular transhumància entre les pastures de Terol i València, vam tindre l'oportunitat de compartir un matí amb les egües i cavalls, els gossos, els vaquers, el majoral i els amics de l'associació.

La Dula és l'única eguada transhumant del nostre país. Condueix un centenar d'animals, entre cavalls i egües, a través d'uns dos-cents quilòmetres. Unint els territoris d'Aragó i la Comunitat Valenciana, travessa 24 municipis i aldees de Terol, Castelló i València. L'inici del seu viatge transhumant comença a Villarquemado (Terol) i el seu destí és Domeño (València), concretament fins a l'aiguamoll de la confluència entre el riu Túria i el seu afluent el Tuéjar, en la cua de l'embassament de Loriguilla, amb la finalitat de realitzar una estada d'hivern i poder alimentar els animals i realitzar, entre altres labors mediambientals, el control del canyís present a la zona.

Aquesta transhumància va sorgir pel sentiment de responsabilitat amb el patrimoni immaterial lligat a la ramaderia. El manteniment de les vies pecuàries, com la Canyada Reial aragonesa, així com de les infraestructures i construccions lligades a elles, es va convertir en una prioritat. Des d'un principi l'objectiu va ser unir a través de la transhumància dues zones humides de dos territoris diferents, l'aiguamoll del Jiloca i l'embassament de Loriguilla, i mantindre com a punts d'estada per als animals aquests espais protegits inclosos en la Xarxa Natura 2000.

LA REVITALITZACIÓ DE LA XARXA PECUÀRIA

El benefici de la transhumància és immens i contrastat. Es genera un corredor natural de flora i fauna, es controla la biomassa, creant zones naturals de tallafoc, es manté la vida al medi rural, es conserva la xarxa de vies pecuàries, transmetent la cultura tradicional, basada en l'ecologia autèntica, el respecte a la naturalesa des de la mateixa naturalesa... Per tot això, no podem dubtar de la importància de conservar la xarxa de vies pecuàries i la posada en valor de la ramaderia en extensiu i, en particular, de la transhumància. Per això, Aragó va declarar en 2011 la transhumància com a bé d'interés cultural. Després, en 2017, es va declarar manifestació representativa del

patrimoni cultural a escala estatal. I recentment, en 2023, s'ha declarat Patrimoni Immaterial de la Humanitat per la UNESCO.

L'esforç d'aquests ramaders transhumants, unit a la dedicació i el dur treball d'aquests anys, s'ha consolidat i ha contribuït a recuperar dues zones d'aiguamoll, amb conseqüències ecològiques reconegudes, com la recuperació d'espècies d'aus en perill, com el vítol i l'oroval, i la convivència d'aquestes i la resta d'aus d'aquestes zones humides amb els cavalls.

Recuperar i revitalitzar la xarxa pecuària d'Aragó i la Comunitat Valenciana, mitjançant la tornada del

bestiar transhumant —vaques, ovelles, cabres i cavalls— a aquestes rutes mil·lenàries, faria possible la vertebració de les zones rurals. El pas dels animals pot retornar la vida als pobles que travessa i pot arribar a convertir-se, d'aquesta manera, en un factor clau per al desenvolupament i la convivència, al voltant del pasturatge i la naturalesa.

>Autor de l'article

Santiago M. Garzón Collado

Servei de Transferència de Tecnologia.

Direcció General de Política Agrària

Comuna (PAC). Conselleria d'Agricultura,

Ramaderia i Pesca.

garzon_san@gva.es